

Frälsnings-
arméns rädd-
ningshem för
sedeslösa och
prostituerade
kvinnor.

Herr Wretlind: Herr baron och öfverståthållare! Mine herrar! Ehuru denna fråga, sådan den nu föreligger, sannolikt icke kan i sak föranleda något annat beslut än det, som beredningsutskottet föreslagit, anser jag dock lämpligt att bringa frågan under diskussion, enär här yppat sig ett slags embetsmannanit, understödt af en af stadens mera framstående och inflytelserika dagliga tidningar, i syfte att förmå stadsfullmäktige att undandraga frälsningsarmén allt understöd för dess sociala verksamhet. För min del tror jag icke, att denna sträfvan är i kommunens eget intresse. Stadsfullmäktige hafva förut haft till princip att understödja sådana filantropiska företag, som inom kommunen sättas i gång och underhållas af enskilda personer, sällskap eller korporationer. Och jag tror, att detta äfven är i samhällets välförstådda intresse, ty verksamheten på detta område skötes ofta bättre eller åtminstone billigare med lika stort resultat af enskilde, som drifvas af nitälskan för saken och sköta den lika mycket med hjärtat som förståndet eller kanske mera med hjärtat, än om den skötes af de

kommunala myndigheterna. Det är icke alltid det i formellt hänseende bästa äfven är det i materiellt hänseende bästa.

Hvad nu angår frälsningsarméns sociala verksamhet, så torde motviljan mot dess understödjande till viss del hafva sin grund i motvilja mot frälsningsarméns tillvägagående på det rent religiösa området; och den motviljan kan jag väl förstå, ty jag kan säga, att jag själf delar den. Men jag tror, att man äfven här vid lag får låta detta vara detta; man får skilja på frälsningsarméns religiösa verksamhet och dess sociala verksamhet. Den senare är obestriddigen till samhällets nytta; den har, som bekant, tagit form i slumverksamhet, räddningshem m. m. dylikt.

Jag har därför känt mig manad att taga något närmare reda på saken, som här är i fråga, än hvad man får genom fattigvårdsnämndens i detta betänkande meddelade uppgifter. Jag har besökt räddningshemmen och där erhållit en statistik, som omfattar icke blott sista året, såsom den i betänkandet lemnade, utan alla de år, under hvilka räddningshemmen varit i verksamhet.

I betänkandet finnes nämndt, att 870 flickor varit intagna å hemmen under den tid, dessa varit i verksamhet. Nu är emellertid förhållandet det, att af dessa 870 flickor en hel del, icke mindre än 309, varit intagna å hemmen flera gånger, så att det egentliga antalet intagna är 561. Hemmen äro två, det ena beläget vid Luntmakaregatan och öppnadt den 14 januari 1890, det andra vid Gref Thuregatan och öppnadt den 1 april 1897. Af de 561 intagna kvinnorna hafva 459 varit moraliskt förfallna genom sexuella felsteg. De öfriga 102, om hvilka ej säges, att de blifvit förförda, hafva varit drinkerskor eller tjufvar eller ock gifta kvinnor, som fört ett sedeslöst lif. Ett mindre antal af dessa icke förförda hafva ryckts undan faran i sista stund.

Fattigvårdsnämnden har påpekat, att det intagits äfven gifta kvinnor, och tyckes anse detta olämpligt. Emellertid har det vid hemmen meddelats mig, att en stor del af dessa gifta kvinnor äro fränskilda, antingen på laglig väg eller faktiskt sedan längre tid, och att de sålunda icke haft något hem eller någon familj.

Af nämnda 561 intagna kvinnor hafva 390, eller nära tre fjärdedelar af hela antalet varit från landsorten, medan 166 varit från Stockholm och 5 från utlandet. 135, sålunda icke mindre än en fjärdedel, hafva varit under 20 år. 273, eller hälften af dem alla, uppgifvas hafva lefvat på prostitution och 244 hafva undergått fängelsestraff. Af hela antalet ha 319 blifvit sända i

Frälsningsarméns räddningshem för sedeslösa och prostituerade kvinnor.
(Forts.)

Frälsnings-
arméns rädd-
ningshem för
sedeslösa och
prostituerade
qvinnor.
(Forts.)

tjänst eller till sina släktingar; det gör sålunda 61 %, som blifvit räddade eller upprättade. Jag tror, att detta är ett så pass godt resultat, som man i allmänhet kan vänta af en dylik verksamhet, hvilken ju hör till de allra svåraste.

Jag har haft särskildt intresse af att taga reda på dessa saker, emedan jag har en viss egen erfarenhet om denna slags verksamhet. Under den tid, jag var bosatt i Göteborg, tillhörde jag nämligen under 11 år styrelsen för ett räddningshem, som ännu består under namnet Waterloo arbetshem. Där har under 22 års tid dock intagits endast 238 qvinnor; af dessa har afvikit en fjärdedel; af de återstående hafva 125, således omkring 70 %, fått plats eller blifvit gifta.

Man kan alltså, menar jag, säga, att resultatet vid räddningshemmen här i Stockholm varit tillfredsställande.

Hvad angår de intagnas hemorts rätt, så har frälsningsarmén, såsom fattigvårdsnämnden anmärker, icke därom tagit fullständig notis. I fråga om dem, som här icke haft laglig hemorts rätt, anser fattigvårdsnämnden olämpligt, att dessa ej blifvit hemskickade. Herrarne skola emellertid besinna, att af dessa 390, som kommit från landsorten, höra troligen de flesta till den klass af qvinnor, som söka sig till hufvudstaden just för att där kunna föra ett lättsinnigt lif; antagligt är därför, att, om de hemskickats, flertalet dock snart skulle hafva återvändt hit. Det är för dem svårt att i hemorten vinna förtroende och få tjänst, då det blir känt, såsom det snart med därvarande små förhållanden blir, att de hemskickats från Stockholm. De skola därför snart åter bege sig tillbaka hit, och de skola alltid en tid kunna gömma sig här. Det finnes alltså mycket större utsigt att få dem upprättade, om de få stanna i Stockholm, än om de skickas hem.

I fattigvårdsnämndens utlåtande klagas öfver, att någon uppgift ej funnits öfver antalet återfall. Man kan af mina uppgifter se, att det är många, då ju 309 varit intagna flera gånger. Men hufvudsaken är ju, att dessa intagna qvinnor verkligen räddas, vare sig de endast en gång eller flera gånger intagas; att hemmens verksamhet dock lemnat ett godt resultat, tror jag vara bevisadt. Af dem, som från hemmen gått i tjänst, hafva flera stannat i samma tjänst lång tid; en, som intogs å hemmet under första året, det var i verksamhet, har i nära tio års tid varit i samma tjänst här i staden, något som ju är sällsynt under alla förhållanden; en annan har arbetat vid ett af arméns arbetshem i sju års tid.

Jag tror, att betydelsen för samhället af upprättandet af dylika fallna qvinnor sällan rätt uppskattas.

Vi veta, att såväl Stockholms stad som andra kommuner under de senaste årtiondena utgifvit stora summor, ja millioner, till hygieniska inrättningar, för att förlänga lifvet hos samhällets invånare. Detta kallas hygien; men upprättandet af fallna personer är också en hygien, som jag vill kalla socialhygien; och den är af ännu mera ingripande betydelse för samhället, ty en fallen person är icke blott för egen del ett förloradt lif, utan sprider äfven förstörelse omkring sig i samhället, förstör andras lif och gör dem för samhället onyttiga genom att moraliskt fördärfva dem. En sådan person är således för samhället mycket mera skadlig, än om hon icke alls finnes till eller doge i förtid.

Jag tror för min del, att frälsningsarmén har större förutsättningar än många andra att lyckas i sin sociala verksamhet, ty den har en samlad erfarenhet från andra länder att stödja sig på, särskildt från England, där denna verksamhet är ganska liflig; den har ock fördelen af en fast organisation, hvarigenom den lär känna en mängd individer och bedöma deras egenskaper, så att de kunna sättas att arbeta på just de platser, där de bäst behöfvas och bäst passa. Det är icke så lätt för andra, äfven om de äro menniskovänner, att ernå sådana fördelar och få de rätta personerna till verksamheten. Det svåraste är just att få de rätta personerna. Den, som icke har någon erfarenhet om detta slags verksamhet, kan icke tro, hvilket tålmod, hvilken själsspänstighet och hvilken uppoffring det kräfvdes att handtera dessa qvinnor. Det är svårare att upprätta fallna qvinnor än att upprätta fallna män.

Det har sagts af en insändare i samma tidning, som jag nyss åsyftade, att frälsningsarméns sociala verksamhet vore tolererad och gillad i London, emedan de sociala missförhållandena där vore så stora, men att förhållandet vore helt annorlunda i Stockholm. Ja, det är klart, att i en stad som London, hvilken har tjugu gånger så stort invånareantal som Stockholm, det skall finnas mycket mera socialt elände än här i staden. Men den som tror, att det icke fins elände nog i Stockholm att afhjälpa för både frälsningsarmén och andra krafter i samma riktning, den misstager sig.

Om man t. ex. frågar sig, hvilka sjukdomar mest förekomma å Stockholms sjukhus, så blir det rätta svaret hvarken difteri eller andra vanliga febersjukdomar, utan — *veneriska* sjukdomar. Det är mellan 3- och 4,000 fall af dessa sjukdomar, som årligen

Frälsningsarméns räddningshem för sedeslösa och prostituerade qvinnor.

(Forts.)

Frälsnings-
arméns rädd-
ningshem för
sedeslösa och
prostituerade
qvinor.
(Forts.)

vårdas å sjukhusen i Stockholm; det vill säga lika många, ja flera än antalet dylika fall å alla sjukhus i riket i öfrigt. De uppgå till $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{4}$ af hela antalet här vårdade fall. Af prostituerade qvinor besigtigas mellan 800 och 900 årligen, hvaraf omkring hälften äro ständigt inskrifna. Man kan ej heller säga, att det gått framåt till det bättre under senare år; förhållandet är snarare tvärtom. År 1893 funnos i Stockholm enligt förste stadsläkarens berättelse 2,942 veneriskt sjuke på civila och militära sjukhus, men fyra år senare (1897) hade antalet vuxit till 3,665. På stadens kurhus intogos år 1893 499 prostituerade qvinor för venerisk sjukdom, men år 1898 hade antalet vuxit till 706. För alkoholism vårdades år 1893 407 personer af distriktsläkarne och å sjukhusen här, men år 1898 utgjorde dessa patienter 812, eller dubbelt så många. — De af herrarne, som varit i London, torde äfven kunna afgöra, om man där på söndagsmorgnarna möter så många berusade och raglande unge män som nu för tiden å Stockholms gator. Jag tror det knappast.

Man invänder mot frälsningsarméns verksamhet, att man ej har annan garanti än »försäkningar» för medlens användning, att »inga finansberättelser lemnas utomstående» och att man därför »ej kan få någon inblick i affärsverksamhetens mysterier» m. m. Dessa påståenden bero emellertid på okunnighet eller misstyding. Frälsningsarmén här utger nämligen hvarje år en finansberättelse, som tryckes och finnes att tillgå för de herrar stadsfullmäktige, som önska däraf taga del. I denna berättelse finnas sammandrag och bokslut såsom i hvarje större affär; räkenskaperna granskas af revisorer, som ej tillhöra frälsningsarmén. Den ene af revisorerna skickas hit från England; den andre är en svensk, för närvarande kammarherre Croneborg, som möjligen någon af herrarne känner. På samma sätt granskas frälsningsarméns räkenskaper i England af edsvurne revisorer, nu senast af den aktade firman Knox Burbidge Cropper & C:o. Dessutom vill jag upplysa — hvad alla i England veta men icke alla här veta — att hvarje land och hvarje verksamhetsgren hafva sina affärer åtskilda. Slumverksamheten har sina inkomster och utgifter, den religiösa verksamheten sina; och det är endast i nödfall, som från högqvarteret medgifves en öfverflyttning af medel från en gren till en annan. Eljest får hvarje afdelning sköta sina affärer för sig och skaffa penningar, huru den kan.

Hvad nu särskildt beträffar den sociala verksamheten i Sverige,

har därå uppstått en ganska stor förlust (61,259.58 kr.) under de gagna åren, såsom arméns kommandör meddelat herrarne i en särskild skrift.

Hvilken som helst, som önskar upplysningar angående dessa frälsningsarméns affärer, angående revision och dylikt, kan erhålla sådana i arméns högkvarter.

I nyss åsyftade dagliga tidning här har sagts, att en skrift, utgifven i Amerika, skulle hafva blottat de dåliga sidorna af arméns verksamhet. Ja hvarje verksamhet har ju sina fiender. Men då det blifvit sagdt, att generalen Booth själf skulle hafva inköpt hela upplagan af nämnda bok och ställt om, att den blifvit bränd, så är detta ett misstag. Har den blifvit bränd, så har detta skett genom någon annans föranstaltande.

Mot dessa förklenande omdömen om frälsningsarmén torde det vara skäl att också anföra ett omdöme af en person, som är värderad äfven i vårt land, den kände teologen och författaren F. W. Farrar. Han uttalar sig i *Review of the Churches* om frälsningsarmén sålunda:

»Så framt icke verldslighetens och bigotteriets förenade onda andar lyckas förlama general Booths ansträngningar, så skall han utom all fråga under en kommande generation intaga en hög rang bland vår tids bäste välgörare... Han har mottagits med en störtsjö af förolämpningar och skymfliga tillmälen. Pygméer, hvilka ingen utanför deras egen lilla trånga krets någonsin hört talas om, hvilka aldrig visat sig värdiga att knyta hans skoremmer, och af hvilka huru många tusen som helst ej kunna uppvisa så mycken frukt af sitt arbete som en tiondedel af de själar, hvilka han räddat från mörker till ljus — hafva skrivit om honom i ordalag af verkligt raseri. Gud har hedrat honom med att göra alla dåliga människor till hans fiender och därtill några, som, utan att vara dåliga, äro uppfyllda af fördomar samt fullkomligt okunniga om hvad han uträttat».

Jag tror dessa senare ord kunna hafva tillämpning på åtskilliga, som här sista tiden skrivit om frälsningsarmén; det har nog varit personer, som icke tillräckligt känt till frälsningsarmén eller varit uppfyllda af fördomar mot densamma.

Jag har velat göra detta mitt inlägg i frågan i afsigt, såsom jag i början antydde, att väcka herrar stadsfullmäktiges intresse för att taga närmare reda på saken och att söka sätta sig in i frälsningsarméns sociala arbete, så att de må kunna själfständigt

Frälsningsarméns räddningshem för sedeslösa och prostituerade kvinnor.

(Forts.)

Frälsnings-
arméns rädd-
ningshem för
sedeslösa och
prostituerade
qvinnor.
(Forts.)

bedöma frågan. Detta kan ske genom besök i räddningshemmen och genom studium af därvarande journaler, som äro ganska upp-lysande; vidare genom studium af frälsningsarméns skrifter, speciellt den 4 gånger om året utkommande kvartalsskriften »Ljus i mörker», som afhandlar den sociala räddningsverksamheten. Jag tror, att, om herrarne på det sättet förskaffar sig kunskap om denna verksamhet, frälsningsarmén skall kunna återkomma med sin ansökan om understöd till räddningshemmen med bättre utsigt att vinna gehör.

Jag vill sluta med att framställa blott det yrkandet, att uti beredningsutskottets förslag till beslut måtte ryckas in ett par ord »för närvarande», så att beslutet kommer att lyda: »att förevarande framställning om anslag till frälsningsarméns räddningshem för sedeslösa och prostituerade qvinnor *för närvarande* ej må föranleda till någon stadsfullmäktiges åtgärd».

Herr af Klintberg: Med förmälan, att frälsningsarmén nu i bortåt ett tiotal år egnat sitt räddningsarbete åt prostituerade qvinnor, och att den från och med den 1 oktober förlidet år varit i tillfälle att än ytterligare utvidga denna verksamhet, sedan den för detta ändamål anskaffat särskild byggnad, har nu frälsningsarmén kommit in till Stockholms stadsfullmäktige och begärt understöd, utan att uppgifva något belopp. Detta ärende har blifvit förvisadt till fattigvårdsnämnden, och fattigvårdsinspektören har öfver denna ansökan afgifvit ett mycket afvisande utlåtande. För min del är jag icke riktigt öfvertygad om, att ärendet hör till fattigvårdsnämnden.

Det är ju bekant, att frälsningsarmén har på detta område utöfvat en ganska stor verksamhet, och, bland annat, har den utöfvat en välsignelserik verksamhet genom sitt tjenarinnehem, som den öfvertagit af fröken Nordvall. Det är också bekant, att dessa stackars qvinnor, som blifva underkastade den af Stockholms stad förordnade reglementariska besigtning, falla åtskilligt i moraliskt värde, och det är också bekant, att dessa stackare hafva mycket svårt att resa sig från den ställning, i hvilken de kommit, sedan de en gång hafva blifvit underkastade reglementeringen.

Då nu Stockholms stad själf icke utöfvar någon sådan verksamhet, som ett räddningshem innebär, skulle man väl tycka, att Stockholms stad också har moralisk skyldighet att understödja andra personer, som vilja egna sig åt detta mycket svåra och helt säkert mången gång otacksamma värf. Jag vill dock icke nu yrka någon

ändring i det slut, till hvilket beredningsutskottet kommit, men har velat yttra mig i det syfte, att jag hoppas, att, sedan frälsningsarmén väl fått visa, hvad den kan åstadkomma genom sin utvidgade verksamhet, den skall återkomma och då röna ett gynnsammare mottagande, sedan man sett hvad den kunnat åstadkomma på den vägen.

Frälsningsarméns räddningshem för sedeslösa och prostituerade kvinnor.
(Forts.)

Herr From: I likhet med den förste talaren vill jag redan från början taga afstånd från frälsningsarméns religiösa verksamhet och endast hålla mig till den här föreliggande frågan. Och då jag i likhet med den siste talaren har funnit, att Stockholms stad icke gjort något som helst för att taga vård om den kategori af fallna, hvarom här är fråga, så anser jag, att det snäfva svar, som fattigvårdsnämnden, genom att göra fattigvårdsinspektörens uttalande till sitt, här afgifvit, icke är rätt på sin plats. Jag anser nämligen, att här är ett fält, där *något bör göras*, och om ingen annan gör det än frälsningsarmén, så bör man icke därför, att det är frälsningsarmén som gör det, sluta hjärtat till för hvad man anser vara rätt. Jag skulle mycket hellre se, om dessa hem förestodes af damer från föreningen för välgörenhetens ordnande än af frälsningssoldater, men då nu faktum är, att frälsningssoldater utföra detta behjärtansvärda arbete, anser jag, att vi äro skyldige åtminstone det uttalandet här i stadsfullmäktige, att vi sätta värde på, att denna verksamhet bedrifves.

Jag har i dag samtalat med den roteman, inom hvars distrikt ett af dessa hem ligger. Han sade sig under de sista 10 åren mycket noga hafva följt verksamheten inom hemmet, och för sin del kunde han vitsorda, att ordningen och skötseln vore mönstergilla. Då hemställer jag, huruvida man, när denna verksamhet icke har bedrifvits af någon annan och ingen annan bedrifver den än frälsningsarmén och denna armé får ett sådant vitsord af en som väl närmast är kompetent att bedöma den — jag hemställer, säger jag, huruvida det är rätt att utan vidare, därför att framställningen kommit från ett sällskap, som man på andra områden icke gillar, ställa sig så afvisande.

Jag har icke något yrkande att göra, men har ansett mig böra göra detta uttalande, för att frälsningsarmén, såsom herr af Klintberg sade, skall hafva mod att komma tillbaka och för att saken då, efter närmare utredning, må kunna finnas värd att något beaktas.

Frälsnings-
arméns rädd-
ningshem för
sedeslösa och
prostituerade
qvinnor,
(Forts.)

Herr Ramstedt: Om jag förstod den siste talaren rätt, var det hans mening, att Stockholms stad icke gjort något som helst för något räddningshem. Fröken Elsa Borgs räddningshem på Söder, som går i samma syfte, har emellertid understöd af staden. Detta är visserligen icke stort, men räddningshemmet är icke heller så synnerligen omfattande, men det är ju ändock något i den vägen.

Såsom frågan nu ligger, synes det mig vara lämpligast — och något yrkande i motsatt riktning har icke heller gjorts — att man under förhandenvarande utredning bifaller den af beredningsutskottet gjorda hemställan, och ber jag att därtill få yrka bifall.

Herr From: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag nämna, att det icke var mig obekant, att Stockholms stadsfullmäktige understödde Elsa Borgs hem. Den roteman, om hvilken jag nyss talade, upplyste mig äfven om, att det fins ett litet dylikt hem vid Sundbyberg. Han förklarade emellertid, att, enligt uttalanden från polismän, som närmast ha att göra med nu ifrågasvarande qvinnor, de nyss nämnda hemmen äro alldeles för inskränkta för att mottaga det antal, som ofta vänder sig till polisen för att få hjälp.